ITHS INFORMATION TECHNOLOGY HIGH SCHOOL

SREDNJA ŠKOLA ZA INFORMACIONE TEHNOLOGIJE

POWERED BY COMTRADE | linkgroup

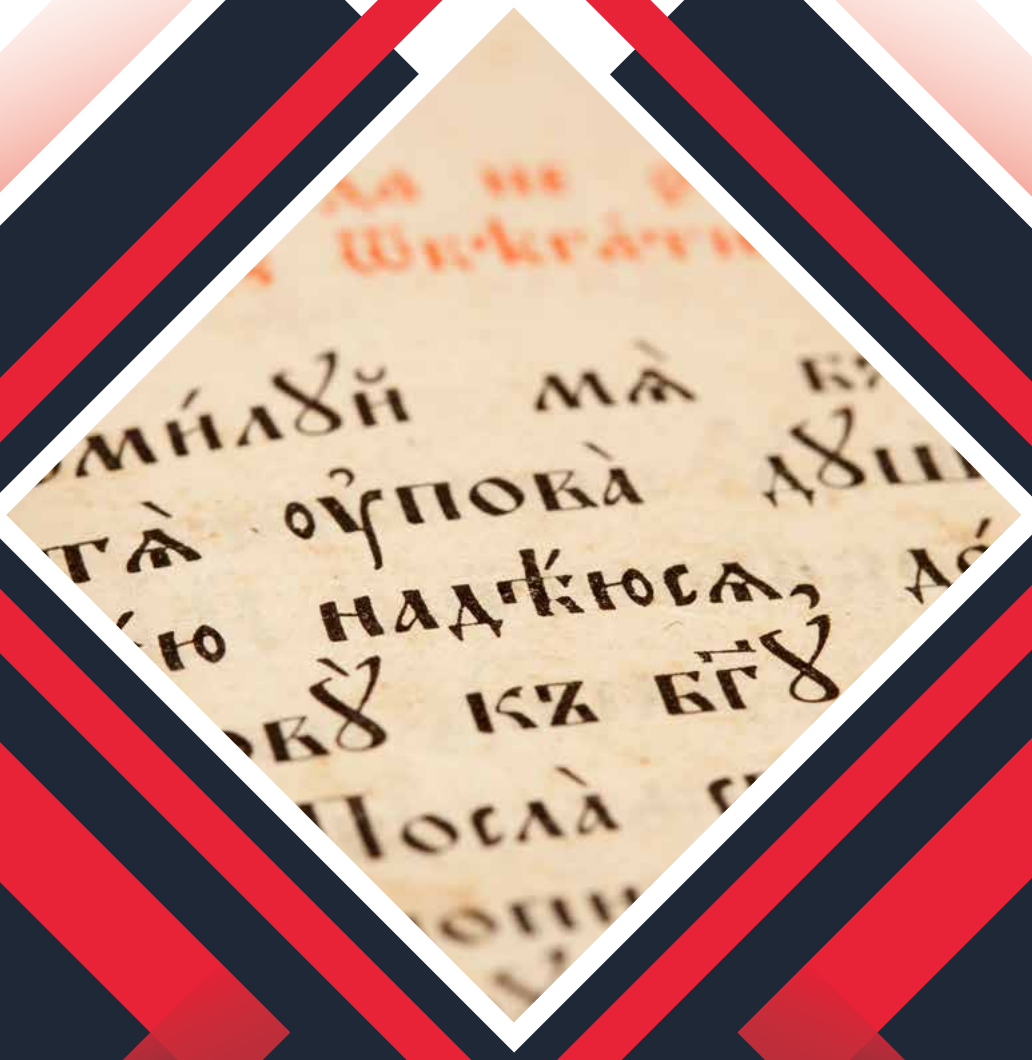

Правописни приручник **српског језика**

САДРЖАЈ

ПРОМЕНА СУГЛАСНИКА К (Ц), Г (З) И Х 5
ПРОМЕНА Л У О 5
НЕПОСТОЈАНО А 5
ПИСАЊЕ ВЕЛИКОГ И МАЛОГ СЛОВА 6
САСТАВЉЕНО И РАСТАВЉЕНО ПИСАЊЕ РЕЧИ 8
ПОДЕЛА РЕЧИ НА КРАЈУ РЕДА 9
ПРИСВОЈНЕ ЗАМЕНИЦЕ 9
РЕДНИ БРОЈЕВИ 11
СКРАЋЕНИЦЕ 11
ПИСАЊЕ РЕЧИ СТРАНОГ ПОРЕКЛА 12
ПРАВОПИСНИ ЗНАЦИ 13
ИНТЕРПУНКЦИЈА 15
ЛИТЕРАТУРА 17

Азбука

1.	А а	*А а*	16.	Н н	*Н н*
2.	Б б	*Б б*	17.	Њ њ	*Њ њ*
3.	В в	*В в*	18.	О о	*О о*
4.	Г г	*Г г*	19.	П п	*П п*
5.	Д д	*Д д*	20.	Р р	*Р р*
6.	Ђ ђ	*Ђ ђ*	21.	С с	*С с*
7.	Е е	*Е е*	22.	Т т	*Т т*
8.	Ж ж	*Ж ж*	23.	Ћ ћ	*Ћ ћ*
9.	З з	*З з*	24.	У у	*У у*
10.	И и	*И и*	25.	Ф ф	*Ф ф*
11.	Ј ј	*Ј ј*	26.	Х х	*Х х*
12.	К к	*К к*	27.	Ц ц	*Ц ц*
13.	Л л	*Л л*	28.	Ч ч	*Ч ч*
14.	Љ љ	*Љ љ*	29.	Џ џ	*Џ џ*
15.	М м	*М м*	30.	Ш ш	*Ш ш*

Abeceda

1.	A a	*A a*	16.	L l	*L l*
2.	B b	*B b*	17.	Lj lj	*Lj lj*
3.	C c	*C c*	18.	M m	*M m*
4.	Č č	*Č č*	19.	N n	*N n*
5.	Ć ć	*Ć ć*	20.	Nj nj	*Nj nj*
6.	D d	*D d*	21.	O o	*O o*
7.	Dž dž	*Dž dž*	22.	P p	*P p*
8.	Đ đ	*Đ đ*	23.	R r	*R r*
9.	E e	*E e*	24.	S s	*S s*
10.	F f	*F f*	25.	Š š	*Š š*
11.	G g	*G g*	26.	T t	*T t*
12.	H h	*H h*	27.	U u	*U u*
13.	I i	*I i*	28.	V v	*V v*
14.	J j	*J j*	29.	Z z	*Z z*
15.	K k	*K k*	30.	Ž ž	*Ž ž*

ПРОМЕНА СУГЛАСНИКА К (Ц), Г (З) И Х

Задњонепчани сугласници остају незамењени у дативу и локативу једнине личних имена и презимена, као и у речима изведеним од тих имена – у присвојним придевима и у именима одмила: *Анка – Анки, Јованка – Јованки, Лука – Луки, Олга – Олги, Бодирога – Бодироги; Анкин, Јованкин, Лукин, Олгин; Анкица, Олгица.*

Када се од именица на -ица изводи присвојни придев на -ин, сугласник ц прелази у ч: *Анкица – Анкичин, Олгица – Олгичин, Милица – Миличин, Зорица – Зоричин, Јовица – Јовичин; домаћица – домаћичин, старица – старичин*.

Имена становница или оних које су из одређеног места, покрајине или државе: *Бањалучанка – Бањалучанки, Личанка – Личанки, Црногорка – Црногорки, Аустријанка – Аустријанки, Србијанка – Србијанки* (у основном значењу, али и онда кад је назив предузећа).

Именице домаћег и страног порекла: *грађанка – грађанки, фризерка – фризерки, црнка – црнки, гуска – гуски, кука – куки, ага – аги, куга – куги, лига – лиги, психа – психи, мађеха – мађехи*.

Задњонепчани сугласници остају непромењени, јер би променом ових сугласника дошло до промене значења речи: *бака – баки, сека – секи, ујка/ујко – ујки, стрика/стрико – стрики; бакин, секин, ујкин, стрикин; бакица, секица*;

Крка – Крки, Мека – Меки, Бока – Боки, Волга – Волги.

У неким случајевима дозвољени су и двојаки облици, са променом сугласника и без ње: *фреска – фресци и фрески, епоха – епоси и епохи; битка – бици и битки,* али не ***БИТЦИ***, *загонетка – загонеци и загонетки*, али не ***ЗАГОНЕТЦИ***.

ПРОМЕНА Л У О

Сугласник л није прелазио у самогласник о код именица на -лац од гл. основа које значе вршиоца радње, и то у облику номинатива јд. и генитива мн.: *читалац* (номинатив јд.) – *читалаца* (генитив мн.), *тужилац – тужилаца, преводилац – преводилаца, гледалац – гледалаца*, уз извесна одступања попут: *зналац – зналца, неваљалац – неваљалца, стрелац – стрелца*.

У осталим облицима код ових именица дошло је до промене л у о: *читалац, читаоца* (генитив једнине), *читаоцу, читаоца, читаоче, читаоцем, читаоцу; читаоци, читалаца, читаоцима, читаоце, читаоци, читаоцима, читаоцима.*

НЕПОСТОЈАНО А

- **Предлог *с, са* или *с'*; *к, ка*; *низ, низа***

Код појединих предлога јавља се ***непостојано*** а (***к, ка; с, са; низ, низа***). Да ли ће се предлог завршити ***сугласником*** или ***самогласником*** зависи од ***гласа*** којим почиње наредна реч. Ако се радио истом или ***фонетски*** веома сличном гласу, предлог ће се завршити самогласником ***а***. У осталим случајевима он се по правилу губи.

На крају имејлова, порука и сл. често примећујемо употребу предлога с са апострофом – ***с' поштовањем***. Будући да апостроф означава изостављено слово, многи, мислећи да би требало написати ***са поштовањем***, стављају апостроф тамо где му није место.

Облик с је пун облик овог предлога. Покретно ***а***, које му се додаје, јавља се онда када је изговор овог предлога и наредне речи отежан: с***а сестром, са задовољством, са мном*** и сл. Предлог ***са*** увек ћемо писати када следећа реч почиње словима ***с, ш, з*** и ***ж***.

ПАЖЊА: Увек ћемо написати **СА МНОМ**.

Дакле, ***с*** није скраћени облик предлога ***са***, већ пун облик, ***а*** а му се у неким случајевима додаје и зато не треба писати апостроф иза ***с***.

Што се употребе ***с*** и ***са*** тиче, норма даје предност краћем облику, тамо где је он могућ.

Исто правило важи и за остала два предлога (***к, ка; низ, низа***).

ПИСАЊЕ ВЕЛИКОГ И МАЛОГ СЛОВА

- **Великим почетним словима се пишу властита имена, и то:**

а) лична имена и презимена: *Милорад, Здравко, Ана, Јована, Петровић, Сувајџић, Јовановић*;

б) надимци и атрибути ако се сами употребљавају или су срасли с именом и постали његов саставни део: *Миша, Гоца, Јован Јовановић Змај, Душан Силни, Ричард Лављег Срца, Петар Велики*;

в) имена из уметничких дела (нпр. књижевности и филма): *Божић Бата, Деда Мраз, Ружно Паче, Косовка Девојка, Кир Јања*;

г) имена божанстава: *Јупитер, Афродита, Зевс, Аполон*;

д) имена животиња и грађевина: *Шарац, Јаблан, Вучко, Сава центар, Криви торањ у Пизи*;

ђ) имена припадника народа: *Србин, Црногорац, Мађар, Грк*;

е) имена становника градова, крајева, земаља, држава, континената: *Новосађанин, Пирођанац, Нишлија, Бачванин, Југословен, Европљанин, Аустралијанац*;

ж) имена небеских тела: *Сунце, Земља, Месец, Кумова слама, Марс, Венера*;

з) имена континената, држава, насељених крајева и места (све речи у њима осим помоћних речи): *Европа, Србија, Црна Гора, Норвешка, Мачва, Далмација, Лика, Београд, Тршић, Нови Сад, Босна и Херцеговина, Брод на Купи, Јужна Америка, Двор на Уни*;

и) имена мора, река, језера, планина и друга географска имена: *Дунав, Палић, Копаоник, Морава, Јадранско море, Фрушка гора, Плитвичка језера, Балканско полуострво;* ако се састоје из више речи, пишу се великим почетним словом само прве речи, а друге само ако су властите именице: *Јужна Морава, Бели Дрим*;

ј) имена улица и тргова: *Студентски трг, Железничка улица, Београдска улица*; ако се састоје из више речи, само се прва реч пише великим словом, а остале малим словом, изузев властитих имена: *Булевар Николе Тесле, Улица Петра Петровића Његоша*;

к) имена празника: *Божић, Ускрс, Бајрам, Ђурђевдан, Нова година, Први мај*;

л) називи установа, предузећа, друштава: *Матица српска, Основна школа „Младост", Војвођанска банка, Београдско драмско позориште, Српско певачко друштво, Спортско друштво „Партизан", Медицински факултет у Београду, Организација уједињених нација*;

љ) називи књига, часописа, новина, књижевних дела: *Општа енциклопедија, Наш језик, Борба, На Дрини ћуприја, Свет компјутера*;

м) присвојни придеви изведени од властитих именица суфиксима -ов, -ев, -ин: *Марков, Милошев, Марин, Босанчева, Београђанкина*;

н) атрибут свети уз имена светаца: *Свети Сава, Свети Јован*.

- **Великим почетним словом се пише:**

а) прва реч у реченици:

Спушта се ноћ. Ледена киша добује у прозоре. Где су људи? Нема живе душе! Улице су пусте;

б) прва реч после две тачке када је управни говор међу наводницима:

Ал' говори Муса Арбанаса: „Прођи, Марко, не замећи кавге, ил' одјаши да пијемо вино…";

в) наставак писма после обраћања ако се писмо наставља у новом реду, и то без обзира на то да ли се иза обраћања ставља зарез или узвичник:

Драга мама,

Твоје писмо сам примила тек јуче иако... ***или***

Драга Љиљо!

Молим те, немој се љутити што се ретко јављам...

Великим почетним словом пишу се заменице Ви и Ваш из поштовања према особи којој се пише:

Драги наставниче,

Јављамо Вам се одмах по доласку у летовалиште. На путу смо се држали Ваших препорука...

- **Малим словом се пише:**

а) наставак управног говора ако је био прекинут уметнутом реченицом ради неког објашњења; на пример:

„Хоће ли сви", питао је директор на збору ученика, „помоћи у уређењу околине школе?"

б) наставак реченице после управног говора, на пример:

„Хоћемо!", одговорили су сви присутни ученици.

„Кренимо на посао онда одмах после састанка", повикаше неки ученици.

в) кад су присвојни придеви изведени од властитих именица суфиксима -ски, -шки, -чки, нпр.: *новосадски, београдски, европски, чешки, нишки, суботички, амерички, крагујевачки;*

г) заменица ви, односно заменица ваш, и то кад се у писму не обраћа само једној особи већ групи или кад се пише допис некој установи, фирми, друштву; нпр.:

Основној школи „Ј. Ј. Змај", Обавештавамо вас да је...

Напомена: Уколико се обраћамо високим црквеним или државним званичницима, **УВЕК** се пише **велико почетно слово** код речи израза поштовања: ***Ваша светости, Ваше височанство, Ваша екселенцијо...***

САСТАВЉЕНО И РАСТАВЉЕНО ПИСАЊЕ РЕЧИ

- ## Састављено се пишу:

а) сложенице које имају само један акценат и у којима се први део не мења, на пример:

Београд (Београда, Београду), голорук, паробод, писмоноша, бездушан, југозападни, преполовити, извући;

б) називи становника насеља иако се имена тих насеља састоје од две акцентоване речи и пишу се одвојено; на пример:

Новосађанин (према Нови Сад), Белоцркванка (према Бела Црква), Бијелопољац (према Бијело Поље);

в) присвојни придеви изведени од назива места ако се састоје од две акцентоване речи, нпр.: *горњомилановачки (према Горњи Милановац), јужноамерички (према Јужна Америка), кривопаланачки (према Крива Паланка);*

г) речца не уз именице и придеве с којима сраста у сложенице, на пример:

- незнање, нечовек, незахвалност, незналица, небрига, непријатељ;

- непознат, неприродан, незрео, неписмен, невелик, невидљив;

д) именице преподне и поподне кад означавају у целини време дана пре 12 сати или после 12 сати, на пример: *Цело преподне/поподне смо те чекали*. Али, кад се овим изразом означава неки тренутак пре или после 12 часова, пише се растављено, нпр.: *Доћи ћу сутра пре подне, одмах после доручка;*

ђ) сложени прилози као: *малопре, покадшто, гдекад, гдегде, наједном, напамет, отприлике, снеруке и предлози: поврх, наместо, украј, уочи, подно*;

е) префикс нај- у суперлативу описних придева, на пример: *најлепши, најлакши, најбољи, најјачи, најједноставнији*.

С цртицом између првог и другог дела пишу се полусложенице ако сваки од саставних делова чува свој акценат и ако се први део не мења по падежима. Тако се нпр. пишу **две именице од којих једна одређује другу**, а заједно означавају један појам:

радио-аматер, рак-рана, ауто-пут, генерал-мајор, генерал-потпуковник;

- ## Растављено се пишу:

а) **речца *НЕ*** у одричним облицима глагола, на пример:

не знам, не верују, не долазимо, не питај, не може;

изузетак су одрични глаголи: ***нећу, немам, немој, нисам***;

б) **одричне заменице**: нико, ништа, никоји, ничији, никакав кад се употребљавају с предлогом, на пример:

ни за кога, ни са ким, ни у чијем, ни пред каквим, ни за којим;

в) **речца ЛИ** уз глаголе у упитним реченицама, нпр.:

Хоћеш ли доћи? Верујеш ли ми? Знаш ли то?

и у упитним реченицама са **ДА**, на пример: *Да ли би ми помогла? Да ли имаш новца?*

г) **вишечлани бројеви** (основни и редни), нпр. *сто четрдесет девет, хиљаду шест стотина седамдесет*

пети итд.; тако и две стотине, три стотине, итд. до *девет стотина* (**али <u>састављено</u>** сложенице *двеста, триста… деветсто и двестоти, тристоти… деветстоти*).

<u>Састављено</u> се пишу редни бројеви у којима је на другом месту број стотине, хиљаде или милиона: *шестстоти, двехиљадити, тромилионити, стохиљадити, двестахиљадити, стомилионити* итд.

<u>Састављено</u> се пише и именилац разломка: *двадесетпетина* (1/25), али *двадесет петина* (20/5); *две четрдесеттрећине* (2/43), итд.

ПОДЕЛА РЕЧИ НА КРАЈУ РЕДА

Веома често се догађа да се реч на крају реда не може цела написати па се преостали део мора пренети у нови ред. Долази се до решења која нису само правописна него и техничка – слова се распоређују у одређеном простору.

а) Ако се сугласник налази између самогласника, преноси се у следећи ред са самогласником иза себе: *а-ли, о-ван, усу-ти, мо-лити, ма-рамица, тра-жити, за-нос*.

б) Ни први ни други део растављене речи не може да буде састављен само од једног сугласника или сугласничке групе: *пра-вити* (а не п-равити), *ста-ти* (не с-тати), *здрав* (не з-драв или зд-рав). *** Реч здрав се не дели јер има само један самогласник, као ни речи храст, грозд, страст итд.**

в) Реч се раставља на онолико делова колико има самогласника. На крају реда самогласник може да буде сам (*и-мати, у-дарити*), али погрешно је преносити један једини самогласник у нови ред (*писат-и, носи-о*).

г) Сонанти р, л, н су каткад у функцији самогласника, тј. носиоца слога: *цр-вена*, *бр-зо*, *Вл-тава*, *маса-кр*, *бици-кл*, *Њу-тн*.

д) Речи с префиксом – исправно је делити: *за-рђа-ти* (не зар-ђати), *по-рва-ти се* (не пор-ва-ти се).

ђ) Латиничка слова lj, nj, dž не растављају се на крају реда кад обележавају један глас: *vo-lja, bu-džet, ma-nje* (не ***vol-ja, bud-žet, man-je***).

е) Удвојена слова у сложеницама, речима с префиксом и суперлативним нај- растављају се: *народно-ослободилачки, црно-ок, ван-наставни, за-арлаукати, над-државни, против-ваздушни, супер-ревизија, нај-јачи*.

ж) Када се деле полусложенице, цртица се пише и на крају првог и на почетку другог реда:

црно-	*српско-*	*два-*
-бели	*-руски*	*-три*

ПРИСВОЈНЕ ЗАМЕНИЦЕ

(МОЈ, МОЈА, МОЈЕ, МОЈИ, МОЈЕ, МОЈА;
СВОЈ, СВОЈА, СВОЈЕ, СВОЈИ, СВОЈЕ, СВОЈА)

Ова врста заменица исказује посесивност. Имају три рода, оба броја и понашају се као придеви (слажу се са именицом уз коју стоје у роду, броју и падежу).

Личне заменице		Присвојне заменице		
		м.	ж.	ср.
Ја	Јд.	мој	моја	моје
	Мн.	моји	моје	моја
Ти	Јд.	твој	твоја	твоје
	Мн.	твоји	твоје	твоја
Он, оно	Јд.	његов	његова	његово
	Мн.	његови	његове	његова
Она	Јд.	њен	њена	њено
	Мн.	њени	њене	њена
Ми	Јд.	наш	наша	наше
	Мн.	наши	наше	наша
Ви	Јд.	ваш	ваша	ваше
	Мн.	ваши	ваше	ваша
Они, оне, она	Јд.	њихов	њихова	њихово
	Мн.	њихови	њихове	њихова

У нашем језику се за учтиво обраћање увек користи 2. л. мн. присвојне заменице и тада се ова заменица пише великим словом.

Нпр.: *Ово је Ваша канцеларија*.

Деклинација:

	Јд.			Мн.		
	м.	ср.	ж.	м.	ср.	ж.
Ном.	мој	моје	моја	моји	моја	моје
Ген.	мојег/мог		моје	мојих		
Дат.	мојем/мом		мојој	мојим		
Ак.	= ген. / = ном.	моје	моју	моје	= ном.	= ном.
Инстр.	мојим		мојом	= дат.		
Лок.	= дат.		= дат.	= дат.		

Присвојна заменица за свако лице: **СВОЈ, -А, -Е, -И, -Е, -А**

Ова заменица се користи за изражавање припадности субјекту.

Ја волим СВОЈ посао.	Ја волим СВОЈЕ пријатеље.
Ти волиш СВОЈ посао.	Ти волиш СВОЈЕ пријатеље.
Он воли СВОЈ посао.	Он воли СВОЈЕ пријатеље.
Она воли СВОЈ посао.	Она воли СВОЈЕ пријатеље.
Ми волимо СВОЈУ земљу.	Ми волимо СВОЈЕ улице.
Ви волите СВОЈУ земљу.	Ви волите СВОЈЕ улице.
Они воле СВОЈУ земљу.	Они воле СВОЈЕ улице.

Ова заменица се мења по падежима на исти начин као и остале присвојне заменице (нпр. **мој, моја, моје; моји, моје, моја**).

РЕДНИ БРОЈЕВИ

Редни бројеви (*први, други, трећи…*) пишу се:

- арапским цифрама с тачком: *у 4. задатку пише…, 8. фестивал науке*;
- римским цифрама без тачке: *VIII фестивал науке, 27. IX 2012*.

Посебни случајеви:

- Тачка иза редног броја изостаје ако иза долази други правописни знак (зарез, заграда, црта): *5–10. фебруара; прочитао је само 1, 2. и 3. страницу; Иво Андрић (1892–1975).*
- Не пишу се с тачком редни бројеви који долазе иза именице ако се могу читати и као основни: *члан 175 закона, псалам 135 пева о…*
- Бројеви који служе за разграничавање појмова (1. …, 2. …, 3. …; I. …, II. …, III. …) не третирају се као редни и иза њих се увек пише параграфска тачка, било да су писани арапским или римским цифрама.

Сложени редни бројеви ако се пишу речима, **пишу се раздвојено**: *двадесет трећи, сто осамдесет осми, шестсто двадесет пети…*

Правопис **забрањује писање попут у 76-тој години** и предвиђа или писање цифром: *у 76. години, или речима: у седамдесет шестој години*. (Ипак, дозвољено је *90-их година*.)

СКРАЋЕНИЦЕ

У српском језику постоје два начина грађења скраћеница:

- **I Скраћенице које настају скраћивањем речи**

У читању се изговарају потпуно, као да нису скраћене. И оне се међусобно разликују, а најчешће се употребљавају следеће:

а) тзв. почетне скраћенице (своде реч(и) на ужи или шири почетак) код којих се скраћивање означава тачком:

бр. (број)	*тзв. (такозвани)*	*ж. р. (женски род)*
уч. (ученик)	*и сл. (и слично)*	*в. д. (вршилац дужности)*
стр. (страна)	*тј. (то јест)*	*о. г. (ове године)*

б) скраћенице за мере, величине, новчане јединице које се пишу без тачке:

m (метар)	*g (грам)*	*USD (амерички долар)*
cm (центиметар)	*t (тона)*	*EUR (евро)*
km (километар)	*l (литар)*	*JPY (јапански јен)*
kg (килограм)	*dcl (децилитар)*	*GBP (британска фунта)*
mg (милиграм)	*hl (хектолитар)*	*SIT (словеначки толар)*

Пошто су то међународне скраћенице, могу да се пишу латиницом. У случају међународних мерних скраћеница могуће је писање и ћирилицом, и то са тачком и без ње: километар – *км. и км* итд.

в) Без тачке се пишу и сажете скраћенице (своде реч на прво и последње/-а слово/-а):

др (доктор), гђа (госпођа), гђица (госпођица).

- **II Скраћенице које су настале од првог слова или слога сваке речи у вишесложним изразима** (сложене скраћенице), а које се читају различито:

а) неке се читају потпуно као да су сви делови речи написани, а пишу се без тачке, нпр.:

ВПШ *– Виша пословна школа;*

УН *– Уједињене нације ;*

ПТТ *– Пошта, телефон, телеграф*

б) неке постају речи, па се читају као скраћенице и мењају по падежима, нпр.:

На овом CD-у су најбољи хитови моје омиљене групе.

в) скраћенице преузете из страних језика пишу се како се изговарају и мењају се по падежима, нпр.: *Унескова помоћ земљама у развоју је драгоцена. Помоћ у храни и лековима је стигла од Уницефа.*

ПИСАЊЕ РЕЧИ СТРАНОГ ПОРЕКЛА

У српском језику, као и у другим језицима, има много речи које су преузете из језика других народа и прилагођене нашем језику. Такве речи данас и не осећамо као позајмљенице, *на пример: пушка, чарапа, кошуља, сат, сапун, краљ и др.*

У другу врсту позајмљеница или туђица спадају речи које осећамо као речи страног порекла. Такве речи треба употребљавати с мером: кад за њих нема замене, у научним текстовима, у областима технике и сл. За писање позајмљеница постоје утврђена правила:

- **I Речи из класичних језика (грчког и латинског)** су се одомаћиле у нашем језику и у научној терминологији и прилагодиле духу нашег језика, па се пишу онако како се изговарају: *астрономија, инструмент, субјекат, хемија, гимназија, хирургија; Цицерон, Олимп, Хомер, Аристотел, Вавилон, Цезар итд.*

- **II У писању речи из живих језика** има мало разлика.

а) Заједничке именице и придеви пишу се онако како се изговарају у језику из којег су преузете, али прилагођено нашем писму и гласовном систему. На пример: спикер и твист се у нашем језику не могу изговорити као у енглеском. У овакве позајмљенице спадају речи: *гулаш, амбалажа, интервју, корнер, офсајд, дует, бас, бифе, шофер, компјутер и многе друге*.

б) Туђа властита имена пишу се различито:

- изворно, онако како се пишу у језику из којег потичу, ако се на српском пишу латиницом, на пример: *Ernest Hemingway (Ернест Хемингвеј), Boccaccio (Бокачо), Shakespeare (Шекспир), Chicago (Чикаго), New York (Њујорк), München (Минхен), Zürich (Цирих)*; у том случају се у загради пише како се име изговара, и то само кад се помиње први пут;

- онако како се изговарају (фонетски) кад се на српском пишу ћирилицом; у том случају, кад се први пут помене име, пише се у загради изворно;

- фонетски, без обзира на наше писмо, кад су речи из словенских језика који се служе ћирилицом (руског, бугарског, македонског итд.); на пример: *Јесењин, Николај Гоголь, Лав Толстој, Јаневски, Глигоров* итд.

в) Имена многих страних градова, земаља и друга географска имена пишу се фонетски и ћирилицом и латиницом ако су већ дуго прилагођена духу нашег језика, на пример: *Њујорк, Беч, Венеција, Мађарска, Рим, Солун* итд.

ПРАВОПИСНИ ЗНАЦИ

Правописни знаци се употребљавају уз поједине речи за разлику од интерпункције која се употребљава у реченици. У правописне знаке се убрајају: **тачка, две тачке, знак прекида, црта, цртица, заграда, апостроф, знак једнакости, знаци порекла, акценатски знаци и генитивни знак.**

а) **Тачка** се као правописни знак употребљава:

- иза скраћенице: *нпр., итд., сл., тј.*;

- иза редних бројева када се пишу арапским бројкама: *15. март 1991. године*.

Тачка се не пише иза редних бројева написаних арапским бројкама када се иза њих нађе други правописни знак (зарез, заграда, црта или који други); нпр:

О томе ћете наћи информације на 119, 120, 121. и 122. страни.

На неким спратовима (2, 4. и 5) су покварене електричне инсталације.

На 10–15. километру ћеш угледати планинарски знак.

б) **Две тачке** се као правописни знак пишу:

- између бројева или слова којима се исказује неки однос и читају се „према”. На пример:

Резултат утакмице је 2 : 1 у корист Црвене звезде.

Коренски самогласник се смењује о : и : а у речима пловити - пливати - поплавити.

в) **Знак прекида (три тачке)** стављају се:

- уместо изостављеног текста и у испрекиданом тексту; на пример:

Предлози су: код, поред, у, са...

Кад се воз зауставио, он се појави... и рече: „Дивно је вратити се кући.”

г) **Црта** се као правописни знак употребљава:

- између бројева уместо предлога до, нпр.:

Купи 10–15 килограма кромпира.

Иво Андрић (1892–1975) је добио Нобелову награду за књижевност.

Ако се испред првог броја налази предлог од, црту не треба писати, већ исписати и предлог до; на пример: *Први светски рат је трајао од 1914. до 1918. године.*

- између назива градова и других места да би се означио правац кретања, на пример:

Пут Београд–Ниш има велики привредни значај.

- између два или више имена којима се означавају тако тесно везани појмови да они чине један појам; тад се пише црта са размацима, на пример:

Утакмица Црвена звезда – Партизан је увек најзначајнија утакмица која се игра.

д) **Цртица** се као правописни знак пише:

- између делова полусложеница: *радио-апарат, ауто-механичар, фото-апарат, аеро-митинг*;

- при растављању речи на слогове на крају реда;

- у сложеним или изведеним речима у којима се први део пише бројем, а други део словима:

150-годишњица, 40-их година прошлога века, 15-годишњак;

- између скраћеница и наставка за облик, на пример:

Зграда БИГЗ-а у Београду једно је од најпознатијих архитектонских остварења југословенске модерне. Културна сарадња са УНИЦЕФ-ом је добра.

ђ) **Заграда** као правописни знак:

- служи да означи оба облика речи о којима се говори, нпр.: *Предлог с(а) уз инструментал средства се не употребљава.*

- ставља се иза редног броја или слова којима се означава нови одељак: *1), 2), 3)* итд., *а), б), в)* итд.

е) **Апостроф** се ставља уместо изостављеног слова: *Је л’ то тачно?*

ж) **Знак једнакости** се употребљава између речи да би се означила њихова једнака вредност, а чита се: једнако, равно, исто што, јесте. На пример: *шија = врат, тата = субјекат* (у реченици);

з) **Знаци порекла** су > и <. Употребљавају се у стручним текстовима. **Знак > се чита „дало је”** или **„развило се у”**, нпр.: *твојега > твоега > твоога > твога*; **Знак < се чита „постало је од”**, нпр.: *црњи < црн -ји; јуначе < јунак -е.*

и) **Акцентски знаци** се бележе у стручној литератури (обично из граматике) и у обичним текстовима кад је потребно да се означи реч која се од исте речи у суседству разликује само акцентом; нпр.: *Сâм сам то увидео. Дошао је да дâ оглас*.

ј) **Генитивни знак** се ставља на крајњи вокал генитива множине кад је потребно означити разлику овога облика од других, најчешће генитива једнине исте заменице. На пример: *Из примерâ можете закључити о тој појави*. Значи, генитивним знаком је назначено да је то генитив множине, односно да се из више примера може закључити, а не само из једног.

ИНТЕРПУНКЦИЈА

У писању се ради јаснијег приказивања онога што хоће да се каже употребљавају поједини знаци који се заједно називају интерпункција или реченични знаци.

Знаци интерпункције су: тачка, зарез, тачка и зарез, две тачке, наводници, упитник, узвичник, заграде и црта.

- **Тачка** се ставља на крају обавештајне потврдне и одричне реченице, на пример:

Сваки дан учим за испит. За испит не учим редовно.

- **Зарез** се као знак интерпункције употребљава често и у различитим реченичним ситуацијама. Пошто је једно од основних начела српског правописа слободна (логична) интерпункција, за употребу зареза је најважније правило да се оно што је у мислима тесно повезано, што представља једну целину, не одваја зарезом, а делови који чине целину за себе одвајају се зарезом од осталих делова реченице.

- **Зарезом се одвајају:**

а) речи и скупови речи (истоврсни делови реченице) у набрајању: *Миша, Дренко, Ненад и Срђан су отишли на излет. Понели су и добре хране, и безалкохолних пића, и друштвених игара*.

б) независне реченице кад нису повезане везницима: *Дошао је, поздравио се, добро вечерао и нестао.*

в) паралелни делови реченице кад су у супротности: *Задатак је тежак, али занимљив. Поклонићу теби, а не Игору. Нисмо летовали на мору, већ у планини*.

г) реченице које су у супротности: *Касније смо кренули, али смо стигли на време. Ви сте пошли раније, а ипак сте закаснили*.

д) реченице у инверзији (кад се зависна реченица налази испред главне), на пример: *Кад се спремим, позваћу те телефоном. Ако можеш, помози ми. Иако сам знала, нисам одговорила на сва питања*.

ђ) реч или скуп речи који су накнадно додати или уметнути у реченицу: *То је, дакле, твој вољњак. Све ћу ти, наравно, испричати. Ти си у праву, неоспорно.*

е) вокатив и апозиција су, такође, накнадно додати у реченицу, па се одвајају зарезом, на пример: Ви ћете, децо, добити слаткиша. *Теби ћемо, бако, донети воћа. Дела Иве Андрића, јединог југословенског Нобеловца, преведена су на многе језике*.

ж) узвици исто нису саставни делови реченице, па се одвајају зарезом: *Ух, што је хладно! Ох, што ме боли зуб! О, стигла си?!*

з) уметнуте реченице на пример: *У мом селу, које је једно од најуспешнијих у воћарсту, готово сви гаје малине.*

и) између места и датума, на пример: *Сомбор, 15. август 1991. У Новом Саду, 2. априла 1957*.

Две тачке се се стављају:

а) иза речи којима се најављује набрајање, а испред онога што се набраја, на пример: *На пијаци купи: сира, јаја, кајмака, меса, салате и лука*.

б) испред навођења туђих речи (управног говора); нпр.: Рекао нам је *дословно*: *„Новац за екскурзију је обезбеђен.”*

- **Наводницима** се обележавају:

а) туђе речи кад се дословно наводе. На пример: *Улазећи, сви заграјаше: „Срећан ти рођендан!”*

б) речи које се употребљавају с иронијом и помоћу којих нечему жели да се да супротно значење. *Знам, ти си „вредница”. Донео је твој „велики пријатељ”*.

- **Црта** се пише:

а) Уместо првог дела наводника у дијалогу, и то у штамшаним текстовима, а други део се изоставља; и на крају управног говора се пише црта ако се реченица наставља и објашњава нешто о управном говору; на пример:

– Ко је то био? – упита мајка.

– Мој друг.

– Зашто га ниси позвао унутра?

– Журио је – промрмља Милош.

б) кад се жели нешто истаћи или нагласити супротност, неочекиваност; на пример:

Пођем ја, кад – нигде никог. Све сам научила, све знам – не вреди, збунила сам се.

ЛИТЕРАТУРА

„Правопис српског језика”, Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурица, Матица српска, Нови Сад, 2010.

„Правопис српског језика”, Милорад Дешић, „Klett”, Београд, 2015.

https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Предлози

http://radiossr.net/radiossr/?p=15187

http://srpskibre.podserver.info/sr/grammar/prisvojne_zamenice.php

Sedište:
Cara Dušana 34, Zemun

Nastava:
Tehnološki centar Comtrade,
Savski nasip 7, Novi Beograd

office@iths.edu.rs

011/4011-216

www.iths.edu.rs